

Біологія

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ (1–3 бали)

1 бал

- **Когнітивні процеси:** З допомогою вчителя розпізнає базові біологічні об'єкти (наприклад, дерево чи тварину) або деталі лабораторного обладнання (лупу, предметне скло) лише на малюнках.
- **Навчальна діяльність:** За зразком виконує найпростіші ізольовані дії (наприклад, підписує назву малюнка), припускається численних помилок.
- **Рівень самостійності:** Потребує постійного покрокового супроводу, підказок і ручного стимулювання з боку педагога.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Відповідає односкладно на елементарні запитання (наприклад, «так/ні» на запитання: «Рослина — це живий організм?»), уникає спілкування.
- **Частота вияву вмінь:** Вияви знань є суто випадковими, поодинокими та повністю фрагментарними.

2 бали

- **Когнітивні процеси:** Відтворює окремі біологічні терміни або назви органів (наприклад, «корінь», «клітина») механічно, не розуміючи їхньої функції.
- **Навчальна діяльність:** Спроба зафіксувати побачене на малюнку чи мікропрепараті за шаблоном, але малюнок не відповідає реальному об'єкту.
- **Рівень самостійності:** Вияви мінімальну активність лише після багаторазового прямого звернення чи нагадування вчителя.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Пасивно сприймає інформацію в групі, може повторити просте словосполучення за іншими учнями.
- **Частота вияву вмінь:** Уміння виявляються рідко, виключно у ситуації повного копіювання дій учителя чи однокласників.

3 бали

- **Когнітивні процеси:** Розрізняє живі організми за царствами або групами (рослини, тварини, гриби) серед інших об'єктів, але плутає їхні ознаки.
- **Навчальна діяльність:** Виконує прості практичні дії (наприклад, розглядає готовий мікропрепарат) з помилками, які самостійно не помічає.
- **Рівень самостійності:** Намагається працювати самостійно з текстом підручника, але за найменшого ускладнення (наприклад, знайти опис функції органели) зупиняється.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Вступає в діалог за вказівкою, дає короткі нерозгорнуті відповіді на прості репродуктивні запитання.
- **Частота вияву вмінь:** Вияви навичок мають ситуативний характер і швидко згасають без зовнішньої підтримки.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ (4–6 балів)

4 бали

- **Когнітивні процеси:** Розуміє загальний зміст біологічного правила чи будови організму, відтворює інформацію з незначною допомогою вчителя.
- **Навчальна діяльність:** За готовим алгоритмом або інструкцією описує зовнішню будову живого об'єкта, заповнює прості таблиці за текстом параграфа.
- **Рівень самостійності:** Працює самостійно за чітким шаблоном, але потребує підтвердження правильності дій (наприклад, при налаштуванні дзеркала мікроскопа).
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Описує результати біологічного спостереження за підказками, формально бере участь у роботі пари чи мікрогрупи.
- **Частота вияву вмінь:** Демонструє базові вміння періодично, переважно під час виконання знайомих тренувальних вправ.

5 балів

- **Когнітивні процеси:** Самостійно наводить приклади органів рослин чи тварин, розпізнає на малюнках головні органели клітини за підручником.
- **Навчальна діяльність:** Виконує стандартні завдання (наприклад, класифікує тварин за середовищем існування), виправляє очевидні помилки після вказівки вчителя.
- **Рівень самостійності:** Дотримується відомого алгоритму під час виконання практичної роботи, інколи шукає консультації або підтримки у складних моментах.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Відповідає на запитання по суті, долучається до спільного обговорення біологічної теми чи проблеми.
- **Частота вияву вмінь:** Навички виявляються достатньо стабільно в межах вивчення поточної теми чи уроку.

6 балів

- **Когнітивні процеси:** Свідомо застосовує вивчені поняття, пояснює прості взаємозв'язки (наприклад, зв'язок між будовою зуба та типом їжі тварини).
- **Навчальна діяльність:** Самостійно готує найпростіший тимчасовий мікропрепарат (наприклад, шкірочки цибулі), припускаючись дрібних несистематичних помилок.
- **Рівень самостійності:** Демонструє базову самоорганізацію на лабораторному столі, орієнтується в структурі підручника та атласів-визначників.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Здатний побудувати коротке зв'язне висловлювання (наприклад, розповісти про значення фотосинтезу), узгоджує дії з партнером у парі.
- **Частота вияву вмінь:** Уміння виявляються регулярно під час виконання завдань середнього рівня складності.

ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ (7–9 балів)

7 балів

- **Когнітивні процеси:** Самостійно аналізує біологічний матеріал, групує та класифікує живі організми за визначеними систематичними ознаками.
- **Навчальна діяльність:** Застосовує біологічні правила у змінених умовах, розв'язує прості генетичні чи екологічні задачі за шаблоном.
- **Рівень самостійності:** Працює без сторонньої допомоги у більшості випадків, самостійно планує етапи проведення домашнього спостереження чи експерименту.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Чітко формулює думки, аргументує власну позицію (наприклад, щодо здорового способу життя), дослухається до команди.
- **Частота вияву вмінь:** Навички виявляються стабільно у стандартних ситуаціях і помірно в оновлених умовах.

8 балів

- **Когнітивні процеси:** Порівнює будову та процеси життєдіяльності різних груп організмів, самостійно знаходить і виправляє помилки у своїх висновках.
- **Навчальна діяльність:** Проводить дослідження, лабораторні та практичні роботи, самостійно робить правильні проміжні узагальнення та висновки.
- **Рівень самостійності:** Здатний самостійно здійснювати самоконтроль та коригувати хід виконання дослідницьких завдань.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Конструктивно співпрацює в команді, пропонує варіанти вирішення навчальних завдань під час біологічних практикумів.
- **Частота вияву вмінь:** Вміння проявляються впевнено й систематично у більшості різновидів біологічної діяльності.

9 балів

- **Когнітивні процеси:** Узагальнює знання про біологічні системи (клітина, організм, екосистема), робить правильні висновки, виявляє критичне ставлення до антинаукової інформації.
- **Навчальна діяльність:** Вільно та безпомилково виконує складні завдання (наприклад, складає розгалужені трофічні сітки, визначає види за ключем-визначником).
- **Рівень самостійності:** Демонструє повну автономність у виконанні стандартних робіт, самостійно добирає джерела інформації (літературу, цифрові ресурси).
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Будує розгорнуті логічні висловлювання, ефективно координує роботу групи під час захисту мініпроектів.
- **Частота вияву вмінь:** Навички мають стійкий характер, легко переносяться на суміжні теми курсу біології.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ (10–12 балів)

10 балів

- **Когнітивні процеси:** Творчо застосовує знання, аналізує нестандартні екологічні чи фізіологічні ситуації, висуває власні обґрунтовані гіпотези.
- **Навчальна діяльність:** Самостійно знаходить оригінальні способи розв'язання навчальних проблем, створює якісні творчі продукти чи проекти.
- **Рівень самостійності:** Раціонально планує час тривалого експерименту (наприклад, пророщування насіння), самостійно організовує робоче місце та визначає пріоритети дій.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Вільно веде дискусію, коректно та переконливо відстоює власну думку, оперуючи науковими біологічними фактами.
- **Частота вияву вмінь:** Біологічна компетентність виявляється усвідомлено, стабільно та автоматично в будь-яких програмових ситуаціях.

11 балів

- **Когнітивні процеси:** Мислить системно, глибоко критично, оцінює вплив діяльності людини на біосферу з різних точок зору.
- **Навчальна діяльність:** Застосовує набуті компетентності в міжпредметному контексті (хімія, екологія, географія, медицина) та реальних життєвих ситуаціях.
- **Рівень самостійності:** Здатний до глибокої саморефлексії, самостійно визначає прогалини в знаннях та знаходить шляхи їх усунення.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Виявляє лідерські якості під час командної роботи, допомагає іншим досягати високого результату.
- **Частота вияву вмінь:** Демонструє сталу сформованість компетентностей у варіативних та складних проблемних ситуаціях.

12 балів

- **Когнітивні процеси:** Має системні, глибокі знання, виявляє виняткове креативне та прогностичне мислення щодо розвитку живих систем.
- **Навчальна діяльність:** Розв'язує олімпіадні біологічні задачі, успішно проводить самостійні експериментальні дослідження з власноруч розробленою методикою.
- **Рівень самостійності:** Повністю автономна особистість у лабораторії, здатна до самостійної дослідницької діяльності та аналізу складних біохімічних чи генетичних процесів.
- **Рівень комунікації та взаємодії:** Презентує результати діяльності на високому науковому рівні, легко використовує міжнародну біологічну термінологію та номенклатуру.
- **Частота вияву вмінь:** Усі компетентності повністю інтегровані в особистісний досвід учня, формують його природничо-науковий світогляд і виявляються природно та автоматично.

